

מאוצרות הפרשה

המשיך וסיפר התלמיד: לאחר שסיפרתי את הדברים לאמי, כמו נסכו בה כוחות חדשים, היא התחזקה, התעודדה, והמשיכה לחיות עוד שנים ארוכות, עד שנפטרה בזקנה מופלגת, כבת תשעים ושש.

(במחיצת רבנו' הובא בגליון וכל מאמינים)

ויעקב נסע סוכתה ויבן לו בית וגו'. ויבא יעקב שלם עיר שכם וגו'. ויצב שם מזבח (לג יז-כ)

מה הטעם שבסוכות יעקב לא בנה מזבח לה? ורק בשכם בנה? וי"ל, אומר המושך חכמה, כיון שבסוכות עדיין לא נרפא מצליעתו, והיה בעל מום ופסול להקריב בבמה (יבחים טז) ולכן בנה בסוכות רק בית, אבל בשכם שהגיע שלם ואומר רש"י שלם בגופו שנרפא מצליעתו, שם בנה מזבח והקריב קרבנות.

ויאמר יעקב אל שמעון ולוי עכרתם אותי להבאישני וכו' ונשמדתי אני וביתי (לד, ד)

יש להקשות למה כשנקט עכירה נקט רק את עצמו, ואילו ונשמדתי צירף גם את ביתו לעניין, וי"ל, אומר רבי נתן גשטמנר, הנה הרמב"ם כתב שהטעם שכל העיר שכם נתחייבו מיתה משום שהיה עליהם לדון את שכם וחמור ולא דנו ובני נח מצווים על הדינים. והנה הרידב"ז על הרמב"ם שם הביא את קושיית הרמב"ן דלפ"ז מה יעקב כעס? ותיריך הרידב"ז שיעקב ס"ל שגם קודם מתן תורה יש את הדין שגר שנתגייר כקטן שנולד דמי, ולכך הם כישראל ולא חייבים מיתה, משא"כ בני יעקב טענו שהחידוש שגר שנתגייר כקטן שנולד נהיה רק לאחר מתן תורה. והנה בפרשת דרכים כתב שהטעם שיעקב נשא ב' אחיות משום שהם התגיירו והם כקטן שנולד וממילא לא היו ב' אחיות, והנה כעת שבני יעקב הורגים את עיר שכם סימן שם"ל דלא אמרינן כקטן שנולד, א"כ עכרתם אותי להבאישני שעברתי על איסור ב' אחיות, אבל ההשמדה הוא גם על ב"ב.

בני יעקב באו על החללים ויבזו את העיר על אשר טמאו את דינה אחותם (לד, כז)

וצריך ביאור, למה שינה הכתוב כאן וכתב בני יעקב ולא לוי ושמעון, והא הם הרגו? מתריך רבי יהודה אסאד זצ"ל בספרו דברי מהר"א, ונקדים מה שהקשה הרמב"ן ז"ל, היתכן שיעשו הצדיקים הנ"ל עולה גדולה כזו לשפוך דם נקי, ותיריך כיון ששכם ועל ז' עממין היו עובדים ע"ז והיו עוברים על עריות ונתחייבו מיתה לשמים. אבל קשה למה לא הרגום גם שאר בני יעקב, וי"ל דהם סברו כיון שנתגיירו דינם כישראל, ושמעון ולוי סברו כיון שלא נתגיירו אלא משום כבוד שכם ולא לש"ש רק משום דינה ע"כ היו הורגים אותם. אבל קשה איך נטלו את ממונם הא גזל נכרי אסור, ונראה כיון שנתגיירו דינם כגר וקיי"ל נכסי הגר היו הפקר, וגם שמעון ולוי הרגו אותם א"כ היו הפקר, אבל זה היה מותר רק לשאר בני יעקב שסברו שדינם כגר, היו מותרים לבזו את ממונם, אבל שמעון ולוי כיון שהרגו אותם, ע"כ דלא היו דינם כגרים כיון שלא נתגיירו לש"ש היו דינם כנכרי, ולא היו מותרים לגזול את ממונם דגזל נכרי אסור, וע"ז אמר הכתוב ויבזו בני יעקב לא שמעון ולוי שהרגו אותם שהם סוברים שדין נכרי להם, א"כ אסורין לבזו, ולכך רק בני יעקב הנותרים בבית באו על החללים ולא שמעון ולוי דשאר בני יעקב סברו שדין גר להם ואסור להורגם ולכך היו מותרים בבזיה דדין גר היה להם.

וישלח יעקב מלאכים אל עשיו אחיו ארצה שעיר שדה אדום (לב, ד)

לשם מה התורה ציינה במדויק את המקום שאליו נשלחו המלאכים, ארצה שעיר שדה אדום. ועוד קשה, מה ראה יעקב לשלוח מלאכים על עשיו לפייסו, הרי עברו מאז שלושים וארבע שנים. זמן מספיק ארוך כדי שהכעס ייעלם? והתשובה, אומר רבי שלמה לוינשטיין, אדם שרימה מספר פעמים את חברו, ודאי שחבירו שומר לו טינה, אבל איך ידע האם אחרי כמה שנים הוא עדיין שומר לו טינה, את זה אפשר לברר במספר אופנים, אבל מה שברור, שאם האדם בוחר לקרוא לבניו ע"ש מאורע שרימו אותו, סימן שאותם מעשים לא נשכחו מליבו. ליעקב נודע שעשיו קרא שלתי מקומות ע"ש מעשי המרמה. "ארצה שעיר" – זכר לגניבת הברכות ע"י התחזותו לעשיו השעיר. ו"שדה אדום" – זכר למכירת הבכורה תמורת ניד עדשים, ולכן שלח שליחים לפייסו. וזה מה שכתוב "וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשיו אחיו", למה הוא שלח, כי שמע את השמות "ארצה שעיר שדה אדום". (פריש"ת)

ויותר יעקב לבדו (לב, כה)

"ויותר יעקב לבדו – אמר רבי אלעזר: שנשתייר על פכין קטנים, מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם". (חולין צ"א.) שח הג"ר אלי' מן שליט"א: פעם יצא רשכבה"ג מרן שר התורה הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א, לשאוף אויר על חוף הים לצורך בריאותו. במשך שהותו שם וגם בדרך חזור הבחינו שהוא מחזיק דבר – מה בידו. מה זה יכול להיות? מסתבר שבאותה פעם סעד במקום, ונתר לו קמצוץ מלח ששימש אותו לתיבול. כדי להימנע מבל תשחית: המשיך לשמור את המלח עד הגיעו הביתה.

ויש לציין ללשון ספר החינוך (מצוה תקכ"ט): "שורש המצווה ידוע, שהוא כדי ללמד נפשנו לאהוב הטוב והתועלת ולהדבק בו, ומתוך כך תדבק בנו הטובה, ונרחיק מכל דבר רע, ומכל דבר השחתה. וזהו דרך החסידים ואנשי מעשה אוהבים שלום, ושמחים בטוב הבריות, ומקרבים אותן לתורה, ולא יאבדו אפילו גרגר של חרדל בעולם, ויצר עליהם בכל אבדון". (מוסף ש"ק יתד נאמן)

ויאמר שלחנו כי עלה השחר (לב, כז)

העיד תלמיד רבי יעקב קמינצקי: בערוב ימיה סבלה אמי ע"ה מחלות ויסורים, ראיתה ושמיעתה נחלשו והיא חדלה כמעט מלתפקד. כתוצאה מכך היא שקעה בדכדוך עמוק עד שאבדה כל טעם בחייה. כיון שעז היה חפצי לחזק את רוחה, פניתי לשאול בעצת מורי ורבי, והוא השיב לי: בפרשתנו מבואר, כי לאחר שהתאבק יעקב אבינו עם המלאך, אמר לו המלאך: "שלחנו כי עלה השחר". ופרשו חכמים (חולין צ"א): שכך אמר המלאך ליעקב: "מיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו". והנה, מלאך זה בודאי נברא כיתר המלאכים בששת ימי בראשית, וכמה מפליא לראות כי כדאי היה לקדוש ברוך הוא לבוראו ולקיימו במשך אלפים שנה, ולו בשביל רגע אחד שבו יזכה לומר לפניו שירה!

גש נא אפוא לאמך ואמור לה, כי אם רק תבין את ערכה של ברכה או תפלה אחת שהיא עדיין מסוגלת לומר, בודאי תשכיל לבחור בחיים, ולו בשביל זכות זו בלבד!

בלי חשבונות!

יאמר ו הכזנה יעשה את אחותנו (ל"ד, ל"א)

לכאורה עלינו להבין: מה היתה תשובתם של שמעון ולוי לטענתו של יעקב אביהם, כי במעשיו הם הבאישו את ריחו בעיני יושבי הארץ אשר עתה יאספו להכותו ולהשמידו? הלא אף יעקב לא הטיל ספק בעצם ההצדקה למעשה, אלא שטען כי היה על בניו להביא בחשבון את השלכותיה של הנקמה שנטלו מידו של שכמ בן חמור! ובכן, על טענה זו – מה השיבו האחיים?

את התשובה, נבין על פי המעשה הבא: בעיירה פיוטרקוב, היתה מאפיית מצות בבעלותו של יהודי שיראתו לא היתה קודמת לחכמתו. במקום ניצב אמנם משגיח כשרות מטעם הקהילה ודיני העיר, אולם הלה – לא העז לפצות את פיו ולערער במאומה, שכן בעל המאפייה היה בריון שנודע כאדם אלים וחם מזג. לגופם של דברים, לא היה למשגיח ספק: המצות היו אסורות באכילה, מעיקר הדין! בעיניו הוא הבחין היטב בליקויים רבים: הפועלים לא שטפו את ידיהם ולא בדקו את ידיהם, תהליך האפייה נמשך הרבה יותר זמן מהדרוש, והרשימה עוד ארוכה.

בצר לו, החיש המשגיח את פעמיו אל בית הדין וסיפר את אשר ראו עיניו, אולם דיני העיר נאנחו והסבירו: "אביו של האופה – היה יהודי ירא שמים, מצותיו היו כשרות ומהודרות בלי שמץ של פקפוק, ועל כן הוא זכה לאמונו של הציבור... כעת, הבן אמנם אינו הולך בדרכי אביו, אולם לא ניתן לאסור את מצותיו בפרהסיא – משום שהוא מסוגל לפגוע בנו, ואף כך – אחר שיבין כי אתה זה שהבאת את דיבתו בפנינו!".

בסופו של דבר, מאחר ולא ניתן היה כאמור לאסור את תוצרת המאפייה, אולם גם לא ניתן היה להכשיל את יהודי העיר היראים והשלמים באכילת חמץ בפסח – הוחלט שלא לעשות מאומה בפרהסיה, אולם מפה לאוזן, להעביר בין תושבי העיר את הידיעה כי אין להשתמש במצות שנאפו במאפייתו של אותו בריון אלים.

כך, נמשך ההסדר במשך מספר שנים: אמנם היו יהודים בודדים שהקלו בקיום המצוות וצרכו ממצות המאפייה המקומית, אולם מרבית שומרי התורה והמצוות נמנעו מלרכוש מתוצאת המאפייה, ואת מצותיהם השיגו בדרכים אחרות...

כך, עד שעלה על כס רבנות העיר רב חדש, רבי משה חיים לאו, מרבניה הידועים של פולין. רבי משה חיים, קרוץ היה מחומר אחר. הוא לא חת מפני איש. כאשר נודע לו על המכשול הקיים בעיר מזה שנים רבות – הוא החליט לשים קץ לתופעה, בכל מחיר.

עוד באותו היום – ביקר הרב עצמו במאפייה, ואכן, הוא נחרד למראה עיניו. המצב היה גרוע אפילו מכפי ששיער... עוד באותו מעמד פנה הרב אל בעל המאפייה, והתרה בו כי עליו לתקן את הליקויים שנמצאו בסידורי הכשרות, שאם לא כן – יאלץ לפרסם כי מצותיו אסורות באכילה בפסח!

בעל המאפייה מצידו, קפץ את אגרופיו, ונעץ ברבי משה חיים מבט מצמית. אולם הרב החדש לא נרתע: הוא לא הוסיף מילה וחצי מילה, אלא סב על עקבותיו – ועזב את המקום בהפגנתיות.

סבור היה בעל המאפייה כי עלה בידו להרתיע את הרב החדש, אולם הוא לא שיער עד כמה טעה: למחרת היום – הגיע רבי משה חיים אל המאפייה בשנית, ומשנוכח לדעת כי הליקויים עליהם הצביע לא תוקנו כלל – לא היסס לרגע: בו במקום הוא השליך ככר לחם אל תוך תנור המצות, ובכך הבהיר את דעתו באופן חד משמעי: המצות אסורות באכילה!

דממה מתוחה השתררה במקום. בעל המאפייה היה המום. אולם לאחר רגע או שנים – עזב את המקום בהפגנתיות, ועמו שאר הפועלים העובדים במקום. לאיש לא היה מושג כיצד כוונתו של הלה להגיב על מעשהו של הרב, אולם הכל חששו מפני השלכות שתהיינה למעשה זה... רק אחד היה אשר לא חשש כלל: רבי משה חיים בעצמו!

וראה זה פלא: לא זו בלבד שאותו בריון לא העז לפגוע ברב לרעה, אלא שבשנה שלאחר מכן, עם פרוס ימי הפסח – הוא הגיע בהכנעה אל הרב, וביקש כי יורה לו את סידורי הכשרות הנחוצים בכדי שהמצות הנאפות תהיינה כשרות למהדרין, בלי שמץ של פקפוק...

ללמדנו, שבמקום בו נדרש לגדור פרצות בחומות הדת – אין מקום לחשבונות כלל: יש לפעול בנחישות, מבלי מורא וחת, עד כדי מסירות נפש של ממש... רק כך – ניתן לעמוד בפרץ!

ומכאן נוכל למצוא תשובה לשאלתנו: טענתו של יעקב כלפי שמעון ולוי היתה, כי אמנם הנקמה היתה מוצדקת – אולם היא לא היתה חכמה, שכן השלכותיה עלולות להיות קשות וחמורות. אולם על כך השיבו האחיים ואמרו לו כביכול:

אילו היינו עושים את מעשינו לשם נקמה – הרי שהצדק היה איתך, שכן היה עלינו להביא בחשבון את ההשלכות העשויות להיות למעשינו... אולם לא זו היתה כוונתנו! כוונתנו היתה בכדי לגדור גדר של צניעות, ולהבטיח כי אחותנו לא תהיה הפקר! מעתה, כאשר מדובר על גדרי הצניעות – הרי שאין מקום לכל חשבונות, וצריך אפילו למסור את הנפש! ("ללמדך" מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

האם מותר להתחסן נגד שפעת ביום חמישי בשבוע?

שאלה: בימים אלו ישנם רבים החפצים להתחסן נגד שפעת, שלא ידבקו חלילה ביורוס, ובפרט כאשר מתח הקורונה מורגש בחלל וכל שיעול מעלה חשש להדבקות במגפה ח"ו. אכן יתכנו תופעות לוואי תוך 48 שעות מהחיסון, ויכולה להיות עלייה בחום, ועל כן כדי לא להפסיד ימי עבודה ישנם המעדיפים לקבל את החיסון ביום חמישי, כדי שעד אחרי שבת יוכלו ללכת לעבודה ללא חשש. האם מותר לעשות כן? או שמא יש להמנע ממעשה שיכול לגרום מניעת עונג שבת, ולתחושת חולי וחולשה בשבת קודש?

תשובה: מבואר בשו"ע סי' רח"מ ס"ב שאסור להפליג בספינה פחות משלושה ימים לפני שבת, כיוון שיש למפליגים צער בשלושה ימים ראשונים, ונמצא שגורמים לביטול עונג שבת. ולפי"ז אין עשות פעולה שעלולה לגרום לו צער וחולי בשבת במקוון. אכן, לעיקר השאלה, אין הכרח שיהיו תופעות לוואי, ורבים התחסנו בהוראת גדולי ישראל והצלחתו ולא ארע להם שום נזק, אמנם אין לבצע את החיסון ביום חמישי בכוונה תחילה שיהיה צער חלילה בשבת קודש. (הרה"ג רבי מרדכי הלוי שוורצבורד שליט"א מורה הוראה 'נאות שמחה' - מודיעין עילית)

חידה שבועית

הוא ח'ס קפוא'ס והיא מה יש לאדם לא יצר אל הראה (חידה de ח'ס קפוא'ס והיא מה יש לאדם לא יצר אל הראה מתשובת פנחס ונקמה)

תשובה לחידה פרי"ש: תפילת מעריב. תשובה לחידה: סיר - סירה. שם הזוכה: נתנאל ליניק נ"י

מזל טוב

מרכז העיר: משפחת נתי ברגר להולדת הבת משפחת הרב דוד יעקבזון להכנס הבן לעול תורה ומצוות משפחת טיטלבוים לאירוסי הבת משפחת רבלינגר להולדת הבן משפחת רבלינגר להולדת הבת משפחת שטרנברג לאירוסי הבת משפחת רוטנברג לנשואי הבת משפחת דה לאון לנשואי הבן משפחת הרב צבי זכדי להולדת הבן משפחת שטרנברג לאירוסי הבת משפחת רוטנברג לנשואי הבן משפחת רוטנברג לנשואי הבן

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com